

การดำเนินงานและการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวภายใต้
แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผา
ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

Operation and Value Added Creation in Tourism Under Circular
Economy of Phu Pha Phe Tourism Organic Farming Community
Enterprise Group, Nong Bua Subdistrict, Mueang District,

Nong Bua Lam Phu Province

วัฒน์จิรัชย์ เวชชนินนาท^{1*} อัจฉริยา สุริยา² ชารีนัญญ์ วุฒิเบญจรงค์³ และ โศภิตา บุญจำนง⁴

Watchirachai Wetchaninnart¹, Atchariya Suriya²,

Chareenat Wutthibenjaratsamee³ and Sopida Boonchumng⁴

¹สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จ. อุดรธานี 41000

¹Department of Marketing, Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University,
Udon Thani, 41000, Thailand

²สาขาอาหารและบริการ คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จ. อุดรธานี 41000

²Department of Food and Services, Faculty of Technology, Udon Thani Rajabhat University,
Udon Thani, 41000, Thailand

³สาขาศิลปกรรม พื้นถิ่น สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จ. อุดรธานี 41000

³Department of Local Art Isan, Office of General Education, Udon Thani Rajabhat University,
Udon Thani, 41000, Thailand

⁴สาขาวิชาการภาษาอังกฤษธุรกิจ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จ. อุดรธานี 41000

⁴Department of Business English (International Program), Faculty of Humanities and Social Sciences, Udonthani
Rajabhat University, Udon Thani, 41000, Thailand

*Corresponding author: E-mail: wetchaninnart@gmail.com

(Received: May 10, 2022; Accepted: August 8, 2022)

Abstract: The research on value added creation in tourism under the circular economy of Phu Pha Phe tourism organic farming community enterprise group, Nong Bua subdistrict, Muang district, Nong Bua Lam Phu province aimed to study the operation and create value added in tourism of Phu Pha Phe tourism organic farming community enterprise group. Purposive sampling method was used to select 30 village headmen, chairmen, vice-chairmen and members of Phu Pha Phe tourism organic farming community enterprise group. The tools used include the interviews, focus group and training workshop. The results found Phu Pha Phe tourism organic farming community enterprise group had the potential in tourism; interesting tourism activities and their agricultural products could be supplied to tourists throughout the year. Normally, there were oversupplies of agricultural products that often got spoiled. Members of community enterprise jointly created tourism value added projects according to the concept of circular economy, which involved

seasonal fruit processing projects to improve the value of products and help members obtain more income distribution.

Keywords: Value added creation, tourism, circular economy

บทคัดย่อ: งานวิจัยเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน รองประธาน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพทางการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในชุมชน มีผลิตผลทางการเกษตรสำหรับจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี แต่ประสบปัญหาเรื่องปริมาณผลิตผลทางการเกษตร ล้นตลาด ผลิตผลทางการเกษตรเน่าเสียเป็นจำนวนมาก สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกันสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนได้ โครงการที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ โครงการแปรรูปผลไม้ตามฤดูกาลเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ช่วยให้สมาชิกมีรายได้จากการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การสร้างมูลค่าเพิ่ม การท่องเที่ยว เศรษฐกิจหมุนเวียน

คำนำ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ส่งผลให้กิจกรรมกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลกหยุดตัวลง อย่างฉับพลัน ผลกระทบของวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ต่อภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมรุนแรงและรวดเร็ว IMF คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจโลกโดยรวมจะลด 3% ในปี พ.ศ. 2563 โดยเป็นการปรับลดการคาดการณ์จากก่อนหน้านี้ถึง 6.3 จุด จากรายงานการเดินทางของนักท่องเที่ยวพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางระหว่างประเทศ ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 เป็นศูนย์ (Thurapan, 2020) ส่งผลให้ประชาชนทั่วโลกประสบปัญหาในต่าง ๆ เศรษฐกิจประเทศต่าง ๆ ถดถอย โดยเฉพาะประเทศที่พึ่งพารายได้จากนักท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้กำหนดยุทธศาสตร์การฟื้นฟูการท่องเที่ยว โดยการให้ความสำคัญกับการกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ สร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคนักท่องเที่ยวเกิดการใช้จ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มมากขึ้น (Wapakeaw and Yupas, 2021) แต่การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในอดีตที่เน้นจำนวนนักท่องเที่ยว

จำนวนมาก กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายเพื่อเพิ่มรายได้ ซึ่งส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมเสียหายเป็นอย่างมาก

โมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG model) มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดความคุ้มค่าและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม (Chiemsomboonlert and Chienwattana sook, 2022) โมเดลเศรษฐกิจใหม่ ประกอบไปด้วยแนวคิดหลัก 2 แนวคิด คือ 1) เศรษฐกิจชีวภาพ (bio economy) คือ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่า และ เศรษฐกิจหมุนเวียน (circular economy) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด และ 2) เศรษฐกิจสีเขียว (green economy) เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนา

เศรษฐกิจที่นำไปสู่ความยั่งยืน (National Science and Technology Development Agency, 2022) โดยงานวิจัยเรื่องนี้จะมุ่งเน้นการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเป็นเศรษฐกิจหมุนเวียนและกลุ่มเป้าหมายหลักคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งมีช่องว่างในการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวกระจุกตัวในเมืองใหญ่ ความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ของเมืองรองไม่ได้ถูกนำเสนอ โดยจะใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยจะเน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การแปรสภาพเพื่อกลับมาใช้ใหม่ และการออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด (Naksomsong, 2020; Singthongchai, 2022) แหล่งท่องเที่ยวบ้าน ภูผาเพ ตั้งอยู่ที่บ้านภูพานทอง ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นหมู่บ้านที่แยกออกมาจากบ้านภูพานน้อย ชาวบ้านในชุมชนร่วมกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ เช่น วิสาหกิจชุมชนปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ มีการปลูกพืช ผัก และเมล็ดพันธ์ที่มาของรายได้ให้กับคนในชุมชน ชาวบ้านจึงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพขึ้น ภายในแหล่งท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่สำคัญสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมากลุ่มวิสาหกิจประสบนักท่องเที่ยวลดลง อันเป็นผลจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา อีกทั้งประสบบัญชีด้านการตลาด สินค้าที่ระลึกไม่ตรงความต้องการของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกไว้จัดจำหน่ายเหลือในปริมาณมาก

จากความสำคัญและสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัด

หนองบัวลำภู มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู และ 2) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาจะช่วยแก้ไขการดำเนินงานด้านการตลาด มีสินค้าที่ระลึกที่มีเอกลักษณ์ ช่วยลดปัญหาการเน่าเสียของผลผลิตทางการเกษตร ช่วยเพิ่มมูลค่าทางการการท่องเที่ยวให้กับแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายได้ที่มากขึ้นและเกิดความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตชุมชนต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษาเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม 2565 มีวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขอบเขตงานวิจัย

งานวิจัยเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภูเน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เป็นการศึกษาทั้งหมดของประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน รองประธาน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 15 ข้อ เพื่อหาข้อมูลภาพรวมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาแพ ใช้สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน รองประธาน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาแพ

2. การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อหาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาแพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนเอกสารเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน และการเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำในชุมชน ประธาน รองประธาน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนครอบครัวข้อมูลภาพรวมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้นำในชุมชน ประธาน รองประธาน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้นำในชุมชน ประธาน รองประธาน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ใช้วิธีศึกษาเอกสารวิชาการและรายงานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน การเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวร่วมกับกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการจัดประชุมกลุ่มย่อย ด้านวิธีการเก็บข้อมูล โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อยืนยันผลการวิจัยที่ถูกต้อง

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาแพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

แหล่งท่องเที่ยวภูผาแพ ตั้งอยู่ที่บ้านภูพานทอง ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ระยะห่างจากตัวอำเภอเมืองประมาณ 15 กิโลเมตร ชาวบ้านในชุมชนมีอาชีพดั้งเดิมคือเกษตรกรรมและหาของป่า ด้วยสภาพภูมิประเทศที่ตั้งของชุมชนอยู่ติดกับเทือกเขาภูพาน มีอากาศเย็นตลอดทั้งปี เหมาะแก่การจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงได้รวมกลุ่มตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาแพ ร่วมมือกันรวมทุนภายในกลุ่มสมาชิก สร้างโฮมสเตย์เพื่อเป็นที่พักให้นักท่องเที่ยวและสร้างสวนออร์แกนิกปลูกเมล่อน กลุ่มสมาชิกแหล่งท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวหรือพักผ่อนที่ชุมชนภูผาแพ ทำให้ชาวบ้านและเกษตรกรได้จำหน่ายสินค้าของตัวเอง สร้างทั้งรายได้ให้กับชุมชน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนได้แก่ประธานวิสาหกิจชุมชนภูผาแพและคนในชุมชน มีสิ่งดึงดูดใจและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้แก่ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว บรรยากาศที่สงบเหมาะแก่การพักผ่อน ดัง Figure 1 กิจกรรมขึ้นภูชมพระอาทิตย์ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น เก็บผลไม้ หรือทำเครื่องดื่มชาของทางชุมชน ดัง Figure 2 อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญใกล้เคียง ได้แก่ ภูพานน้อย พระพุทธชยันตี อุทยานบัวบาน น้ำตกเผาไต้ พิพิธภัณฑน์ไดโนเสาร์ และวัดถ้ำกลองเพล ภายในแหล่งท่องเที่ยว มีความพร้อมในการให้บริการ ได้แก่ ด้านความปลอดภัยในการตั้งแคมป์ มีการจัดเวรยามคอยดูแลรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวใช้การสื่อสารออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เฟสบุ๊ก และไลน์ในการให้ข้อมูลติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยว มีร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกไว้คอยบริการแก่

นักท่องเที่ยว คนในชุมชนมีทัศนคติของที่มีต่อการ
จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีความคิดว่าการจัด
กิจกรรมการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนมีความเจริญขึ้น
เป็นที่รู้จักมากขึ้น ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวก็

คาดหวังให้นักท่องเที่ยวประทับใจและกลับมาซ้ำ
ชุมชนยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะมาท่องเที่ยวที่
ชุมชน ทั้งนี้ คนในชุมชนก็มีความพร้อมเพรียงและให้
ความร่วมมือเป็นอย่างดี



Figure 1. The physical evidence inside the tourist attraction



Figure 2. Agricultural products of community enterprises

2. การสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ร่วมกันประชุมโดยเปิดโอกาสให้สมาชิกที่ร่วมการอภิปราย แลกเปลี่ยน รับประทานอาหาร คือ หากต้องการลดความเสียหายของผลผลิต ที่ไม่สามารถจัดจำหน่ายทัน ควรแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อยืดอายุให้ยาวนานมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ อีกทางหนึ่ง และเสนอแนวทางการพัฒนาร่วมกัน ได้แก่ โครงการแปรรูปผลไม้ตามฤดูกาลเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ จัดกิจกรรมในวันที่ 4 พฤษภาคม 2565 เวลา 08.00-17.00 น. ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 30 คน โดยใช้วัตถุดิบคือผลไม้ตามฤดูกาลที่กลุ่มสมาชิกจัดจำหน่ายไม่หมดเพื่อนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าหรือที่เรียกว่า “กัมมี่” โดยผลไม้ที่ใช้ในการอบรมได้แก่ มะม่วง เมล่อน และส้ม วิทยากรได้แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และมีขั้นตอนการแปรรูปดังต่อไปนี้ ดัง Figure 3 ขั้นแรกเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม และแต่งตัวให้เรียบร้อยใส่ที่คุมผม ถุงมือ และหน้ากากอนามัยเพื่อรักษาความสะอาด หั่นผลไม้ นำไปปั่นกับน้ำเปล่าให้ละเอียด กรองแยกกากออก เสร็จแล้วนำไปต้ม ใช้ไฟอ่อน พอ

เริ่มเดือด ใส่น้ำตาลและเจลาติน คนจนกว่าจะออกสีใส จึงใส่กรดมะนาว ปิดไฟ ใสกลืน ใสสี หลังจากนั้นนำมาใส่ขวดบีบ บีบใส่แม่พิมพ์ แช่เย็น 1 ชั่วโมง ถ้าอุณหภูมิห้องแช่ 3 ชั่วโมง ขั้นตอนสุดท้าย แกะกัมมี่จากแม่พิมพ์ ใสแพ็คเกจ จะได้ กัมมี่สำหรับจัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ดัง Figure 4 หลังจากการอบรมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ถูกสุขลักษณะซึ่งสมาชิกสามารถนำไปแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรต่อไป ในช่วงท้ายของการอบรมกลุ่มสมาชิกได้ร่วมกันเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวครั้งต่อไปได้แก่ 1) ควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าสำหรับกัมมี่เพื่อความสวยงาม สร้างการจดจำในตราสินค้า และสะดวกในการจัดจำหน่าย และ 2) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบที่เหลือใช้ในชุมชน โดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าวัตถุดิบที่เหลือใช้ชนิดใดสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าได้ โดยสมาชิกสนใจการพัฒนาสินค้าที่ระลึกจากเศษวัสดุเหลือใช้ในชุมชน เช่น เศษผ้าจากกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองหรือเศษไม้ไผ่ที่เหลือจากกรจักรสาน จะสามารถนำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดเป็นสินค้าที่ระลึกชนิดใหม่โดยให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของบ้านภูพานทองต่อไป



Figure 3. Processing projects to improve the value of products



Figure 4. Gummy candy

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู สามารถสรุปและอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากสมาชิกในชุมชนมีความรู้ ความสามารถ มีความสามัคคี มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ สามารถปลูกพืชและผลไม้เศรษฐกิจได้เหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวยังใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดหนองบัวลำภู สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aramsri et al. (2022) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่สวนชีวมณฑลแม่สา-คอกม้า ประกอบด้วยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตร การท่องเที่ยว และด้านวัฒนธรรม โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและดำเนิน

กิจกรรมบนฐานของความรู้ท้องถิ่นและให้บริการด้วยความเป็นมิตร รวมถึงสร้างเครือข่ายด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ใช้ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมมาพัฒนาสินค้าและบริการ แต่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาเรื่องปริมาณผลิตผลทางการเกษตรล้นตลาด ไม่สามารถจัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้เนื่องจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ส่งผลให้ผลิตผลทางการเกษตรเน่าเสียเป็นจำนวนมาก ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยยึดตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ วางแผนการใช้ทรัพยากรให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ เกิดการใช้ซ้ำ เกิดของเสียต่ำที่สุด เพื่อให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaroensombut (2021) พบว่า แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนคือการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจยุคใหม่ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน การนำแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนไปปรับใช้กับวิสาหกิจชุมชนช่วยทำให้เกิดการลดต้นทุนการผลิต สร้างรายได้เพิ่มทั้งแก่ผู้ประกอบการและชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนและสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่ดีที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึง

ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นแผนการดำเนินงาน เช่น การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัย Krajangchom *et al.* (2021) การดำเนินงานเชิงรุก ได้แก่ การทำการตลาดเชิงรุก ปรับปรุงและแก้ไขจุดอ่อน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรมทางการท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ และบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ โดยคำนึงถึงหลักการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดความคุ้มค่า ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน สอดคล้องกับ Payungsin (2021) การเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ และแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุก ๆ ขั้นตอน และสามารถสรุปโครงการเพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มสมาชิก จำนวน 1 โครงการ ได้แก่ โครงการแปรรูปผลไม้ตามฤดูกาลเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ปัญหาที่พบ คือ ผลไม้ที่กลุ่มวิสาหกิจปลูกมีปริมาณล้นตลาด ไม่สามารถจัดจำหน่ายได้หมด ส่งผลให้เกิดเน่าเสีย สมาชิกในกลุ่มจึงร่วมกันหาทางออกโดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้สามารถเก็บไว้จัดจำหน่ายได้ การอบรมครั้งนี้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน (กัมมี่) ที่จะนำไปต่อยอดได้ในอนาคต ซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่ก็เกิดจากผลไม้หรือวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในชุมชน อีกทั้งยังช่วยของเสียจากผลไม้ในชุมชนลดต้นทุน และสร้างผลกำไรให้กับชาวบ้านได้หลังจาก

การอบรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนำแนวคิดเศรษฐกิจใหม่ไปประยุกต์ใช้ในชุมชน เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ โดยการนำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาแปรรูป เกิดสินค้าที่ระลึกที่มีความเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรมและประเพณีเฉพาะท้องถิ่น ช่วยเพิ่มมูลค่าของสินค้าที่ระลึกสามารถตั้งราคาผลิตภัณฑ์สูงขึ้น ส่งผลให้กลุ่มสมาชิกมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ Tourism Authority of Thailand (2022) ที่กล่าวถึง การท่องเที่ยวตามแนวคิด BCG ที่มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน เริ่มต้นแนวคิดการท่องเที่ยวใหม่โดยมุ่งพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการโดยคนในชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าและอัตลักษณ์ของสินค้าทางการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ นำเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์มาใช้พัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว โดยจะต้องคำนึงถึง ต้นทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องทำการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เพื่อสื่อสารข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจดจำอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวจะเกิดความยั่งยืนในอนาคต สอดคล้องกับ Chumpradit and Khunsri (2017) แนวทางการสื่อสารการตลาด เรื่องอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดเชียงราย ได้แก่ 1) การสื่อสารผ่านสื่อโฆษณาและสื่อประชาสัมพันธ์ 2) การสื่อสารโดยการสร้างตราสินค้าชุมชน (community brand) 3) สร้างเนื้อหาจากเรื่องราวในอดีตเพื่อนำมาบอกเล่า (story telling) 4) สร้างใจความสำคัญของเนื้อหา (theme) ให้ไปในทิศทางเดียวกัน

สรุป

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวสถานที่ที่น่าสนใจอีกมากมาย ภายในชุมชนได้จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้

บริการนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความปลอดภัย ผู้วิจัยและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจัดโครงการแปรรูปผลไม้ตามฤดูกาลในชุมชน เช่น มะม่วง เมล่อน และส้ม โดยการมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ “กัมมี่” เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเป็นที่รู้จักมากขึ้น และมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหารคณะวิทยาการ จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ วิทยากร ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน รองประธาน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ท่องเที่ยวภูผาเพ และนักศึกษาศาขารการตลาด ที่ช่วยทำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Aramsri, K., A. Suwana, J. Manajanyapong, K. Keatipong, T. Chairakong and C. Nimitkul. 2022. From practical guidelines of community enterprises based on social capital to responsible tourism in Mae Sa-Kog Ma biosphere reserve, Chiang Mai Province. *Journals of Community Development and Life Quality* 10(1): 1-10. (in Thai)
- Chiemsomboonlert, K. and K. Chienwattanasook. 2022. Green marketing strategy for the construction industry under the concept of circular economy. *Journal of Arts Management* 6(1): 286-306. (in Thai)
- Chumpradit, K. and J. Khunsri. 2017. Identities analysis for the value added of cultural tourism destinations in Chiang Rai Special Economic Zone. *Journal of Management Science Chiang Rai Rajabhat University* 12(2): 121-143. (in Thai)
- Jaroensombut, L. 2021. Applying the circular economy concept to community enterprises. *Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University* 24(1): 145-155. (in Thai)
- Krajangchom, S., K. Sangkakorn and N. Poonsukcharoen. 2021. The adaptation strategy of tourism in upper north of Thailand under the COVID-19 pandemic. *University of Thai Chamber of Commerce Journal Humanities and Social Sciences* 41(1): 1-20. (in Thai)
- Naksomsong, C. 2020. The circular economy, the way to sustainable development and the role of accounting. *Journal of Accountancy and Management* 12(3): 157-172. (in Thai)
- National Science and Technology Development Agency. 2022. BCG in action. (Online). Available: https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2019/20191129-BCG_Final1.pdf. (January 18, 2022). (in Thai)
- Payungsin, S. 2021. Community participation on value added of community's product followed by the guidelines of community tourism OTOP Nawat Witee: A case study of Ban Wang Khon, Moo 11, Pho Chon Kai Subdistrict, Bang Rachan District, Sing Buri Province, *Journal of Graduate*

school Chandrakasem Rajabhat University 16(2): 45-58. (in Thai)

Sannamwong, K., W. Wongkaew and D. Hoonsopon. 2021. The relationship between circular economy operation and economic performance: A study of manufacturing and processing industries. Journal of Management Science Udon Thani Rajabhat University 3(3): 11-24. (in Thai)

Singthongchai, M. 2022. The causal relationship of factors influencing the circular economy of the food processing industry in Thailand. Journal of Educational Innovation and Research 6(1): 278-295. (in Thai)

Thuraporn, P. 2022. Travel of BCG model. (Online). Available: <https://tatacademy.com/th/publish/article/e64b2554-d206-4e07-8c83-5df6a1f4fe65> (January 18, 2022). (in Thai)

Thuraporn, P. 2020. New normal after Covid 19 is actually not a new occurrence. TAT Review 6(4): 55-73. (in Thai)

Wapakeaw, W. and Y. Ypas. 2021. Thailand tourism in the Covid era. Journal of MCU Ubon Rview 6(3): 519-532. (in Thai)
